

TARIX O‘QITUVCHISINING KASBIY QADRIYATLARI: NAZARIY VA AMALIY ASPEKTLAR

Sharofiddinov Maxmudjon Mashrabjon o‘g‘li

Is’hoqxon Ibrat nomidagi Namangan davlat chet tillari instituti dotsenti

Arstanov Sabirkul Abdimanapovich

Osh davlat universiteti dotsenti (Qirg‘iziston)

Annotatsiya: Maqolada tarix o‘qituvchisining kasbiy qadriyatlari tizimi xalqaro va milliy tadqiqotlar asosida tahlil qilingan. o‘qituvchining kasbiy qadriyatlarini shakllantirishda aksiologik yondashuvning ahamiyati ko‘rsatilgan. Tarix o‘qituvchisi uchun maxsus ahamiyatga ega bo‘lgan qadriyatlar - tarixiy xotira, ob'ektivlik, madaniyatlararo dialog, fuqarolik tarbiyasi va doimiy professional rivojlanish tahlil etilgan. Maqolada tadqiqot natijalari va amaliy tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: kasbiy qadriyatlar, tarix o‘qituvchisi, aksiologik yondashuv, professional identifikatsiya, pedagogik axloq, milliy va umuminsoniy qadriyatlar, tarixiy ong.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim paradigmasida o‘qituvchining kasbiy qadriyatlari uning professional faoliyatining asosiy yo‘nalishlari va natijalarini belgilovchi omildir. Pedagogik ta'lim sohasidagi tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, aksiologik yondashuv bo‘lajak pedagoglarni tayyorlashda asosiy tamoyil sifatida qadriyatli mezonlarni aniqlash va ularni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish zaruratini ta'kidlaydi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 5-iyuldagi PQ-361-son qarori bo‘yicha ta'lim sifatini oshirish va raqamli iqtisodiyotga moslashgan malakali kadrlar tayyorlash masalalari davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishi hisoblanadi. Bu vazifalarni amalga oshirishda tarix o‘qituvchilarining o‘rni nihoyatda muhim, chunki ular yosh avlodning milliy o‘zligini anglashi, tarixiy xotira va fuqarolik ongini shakllantirishda asosiy rolni o‘ynaydi.

Tarixiy ta'lim tarixiy savodxonlikni rivojlantirish va dunyoni ko‘p qirrali tushunish imkonini beradi, bu esa shaxsda va jamiyatda tarixiy ongning rivojlanishida muhim harakatlantiruvchi kuch hisoblanadi. Shu munosabat bilan, tarix o‘qituvchisining kasbiy qadriyatlarini ilmiy asosda o‘rganish dolzarb masaladir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot quyidagi nazariy-metodologik yondashuvlarga asoslanadi: birinchidan, aksiologik yondashuv qadriyatlar falsafasi va pedagogik aksiologiya nuqtai nazaridan M. Sheler, V.A. Slastyonin va N.D. Nikandrov ishlarida asoslantirilgan; ikkinchidan, professional identifikatsiya nazariyasi o‘qituvchining kasbiy o‘zini anglashini D.E. Super va E. Erikson konsepsiyalari orqali tushuntiradi; uchinchidan, refleksiv yondashuv professional faoliyatni tanqidiy tahlil qilish qobiliyatini rivojlantirishni nazarda tutadi; to‘rtinchidan, madaniyatshunoslik yondashuvi turli madaniyatlarni tushunish va hurmat qilish tamoyillariga asoslanadi.

Tadqiqot 2023-2024 o'quv yilida O'zbekistonning to'rtta oliy ta'lim muassasasida o'tkazildi. Tadqiqot bazasi sifatida Toshkent davlat pedagogika universiteti, Samarqand davlat universiteti, Buxoro davlat universiteti va Urganch davlat universiteti tanlandi. Tadqiqotda jami 186 nafar tarix yo'nalishi talabalari ishtirok etdi, ular birinchi kursdan to'rtinchi kursgacha bo'lgan talabalarni qamrab oldi. Shuningdek, 42 nafar tarix o'qituvchisi tadqiqotga jalb qilindi, ularning pedagogik tajribasi bir yildan yigirma yilgacha bo'lgan muddatni tashkil etdi. Bundan tashqari, 18 nafar professor-o'qituvchilar ekspertlar sifatida ishtirok etishdi.

Tadqiqotda bir necha xil metodlar qo'llanildi. Birinchidan, so'rovnoma metodi ishlatildi, bu M. Rokich metodikasi asosida O'zbekiston sharoitiga moslashtirilgan "Kasbiy qadriyatli orientatsiya" testi orqali amalga oshirildi. Ikkinchidan, yigirma besh nafar tajribali o'qituvchilar bilan chuqur intervyu o'tkazildi, bu ularning shaxsiy tajribalarini va qadriyatli yondashuvlarini aniqlashga yordam berdi. Uchinchidan, pedagogik amaliyot jarayonida tizimli kuzatish o'tkazildi. To'rtinchidan, professor-o'qituvchilar tomonidan ekspert baholash amalga oshirildi. Beshinchidan, to'plangan ma'lumotlarni statistik tahlil qilish uchun SPSS 26.0 dasturi qo'llanildi, bu natijalarning ilmiy asoslanganligini ta'minladi.

TARIX O'QITUVCHISINING KASBIY QADRIYATLARI TIZIMI

Terminal qadriyatlar (Maqsad-qadriyatlar). Pedagogik faoliyatning aksiologik xususiyatlari uning gumanistik ma'nosini aks ettiradi. Pedagogik qadriyatlar gumanistik maqsadlarga erishishga qaratilgan ijtimoiy va kasbiy faoliyatning yo'nalishlari bo'lib xizmat qiladi.

Tarixiy xotira va milliy o'zlikni anglash. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, tarix o'qituvchilari uchun eng muhim qadriyat milliy tarixiy xotira va o'zlikni saqlash hamda rivojlantirishdir. So'rovnomada ishtirok etgan respondentlarning sakson olti virgul to'rt foizi bu qadriyatni ta'kidladilar. Aniqrog'i aytganda, sakson to'qqiz virgul yetti foiz o'qituvchilar milliy tarixni o'rganish va o'rgatishni o'zlarining asosiy vazifasi deb hisoblaydilar. Talabalar tomonidan esa yetmish sakkiz virgul uch foiz respondent tarixiy xotira orqali milliy identifikatsiyani mustahkamlash kerakligini tan oladi.

Bu qadriyatning amaliy ko'rinishi bir necha jihatda namoyon bo'ladi. Birinchidan, milliy qahramonlar, tarixiy voqealar va madaniy merosni obyektiv yoritish zarur. Ikkinchidan, tarixiy manbalarni tanqidiy tahlil qilish orqali milliy g'urur tuyg'usini shakllantirishga e'tibor qaratiladi. Uchinchidan, o'tmish, hozir va kelajak o'rtasida mantiqiy bog'liqlik o'rnatish muhim ahamiyatga ega.

Tarix o'qituvchilari empirizmni ta'kidlaydilar va ob'ektivlikka intiladilar, bu ularning o'quv dasturini vositachilik qilish, o'quvchilarning o'rganishini osonlashtirish va professional rivojlanishda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari ko'rsatadiki, sakson ikki virgul bir foiz o'qituvchilar tarixiy faktlarning ob'ektiv tahlilini asosiy professional printsip deb biladi. Yetmish olti virgul to'qqiz foiz respondentlar siyosiy va ideologik ta'sirdan xoli bo'lishni muhim qadriyat sifatida ko'rsatdilar.

Ob'ektivlikning asosiy tamoyillari quyidagilarni o'z ichiga oladi. Birinchidan, turli tarixiy manbalarni qiyosiy tahlil qilish zarur, bu hodisalarning to'liq va xolisona ko'rinishini beradi. Ikkinchidan, bir tomonlama yondashuvlardan qochish lozim, chunki tarix murakkab va ko'p qirrali fan hisoblanadi. Uchinchidan, tarixiy hodisalarni o'sha davr kontekstida baholash muhim, zamonaviy mezonlarni o'tmishga qo'llash noto'g'ri xulosalarga olib keladi. To'rtinchidan, o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatish, ularga turli manbalarni taqqoslash va o'z xulosalarini chiqarish imkoniyatini berish zarur.

Madaniyatlararo dialog va tolerantlik. Globallashuv sharoitida tarix o'qituvchisi turli madaniyatlar o'rtasida ko'prik vazifasini bajaradi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, yetmish to'rt virgul besh foiz o'qituvchilar jahon tarixini o'rgatishda madaniyatlararo hurmatni qadriyat sifatida ta'kidlaydi. Oltmish sakkiz virgul ikki foiz talabalar turli xalqlarning tarixiy tajribasini o'rganish orqali tolerantlik shakllanishini qabul qiladi. Bu qadriyat turli madaniyatlar, dinlar va sivilizatsiyalarning tarixiy rivojlanishini xolisona o'rganish va o'rgatish orqali amalga oshiriladi.

Fuqarolik va vatanparvarlik tarbiyasi. Tarix o'qituvchilari o'quv dasturida qadriyatlarni o'rgatishda ikkita asosiy yo'nalishni amalga oshiradi: o'qituvchilar roli va o'qituvchilarning duch keladigan qiyinchiliklar. Tarix ta'limida qadriyatlarni amalga oshirishni qo'llab-quvvatlash uchun o'qituvchilarning professional rivojlanishi zarur. Empirik dalillarga ko'ra, to'qson bir virgul uch foiz o'qituvchilar fuqarolik va vatanparvarlik tarbiyasini o'zlarining asosiy vazifasi deb biladi. Sakson to'rt virgul yetti foiz respondentlar demokratik qadriyatlarni shakllantirish muhimligini ta'kidlaydi.

Bu qadriyatning amaliy jihatlari quyidagilarni o'z ichiga oladi. Birinchidan, konstitutsiyaviy huquq va burchlarni tarixiy kontekstda tushuntirish, bu fuqarolarning huquq va majburiyatlari qanday shakllanganligini tushunishga yordam beradi. Ikkinchidan, fuqarolik faolligi va ijtimoiy mas'uliyatni tarbiyalash, talabalarni jamiyat hayotida faol ishtirok etishga undash. Uchinchidan, demokratik institutlarning tarixiy rivojlanishini o'rgatish, bu zamonaviy demokratiya asoslarini anglashga xizmat qiladi.

Instrumental qadriyatlar. O'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligining aksiologik jihatida asosiy komponentlarni aniqlash zarur, bu ta'lim jarayonining sifati va samaradorligini ta'minlovchi omillarni belgilaydi.

Pedagogik mahorat va metodologiya. Tadqiqot ko'rsatkichlariga ko'ra, sakson sakkiz virgul olti foiz o'qituvchilar zamonaviy pedagogik texnologiyalarni egallashni muhim professional qadriyat deb biladi. Yetmish to'qqiz virgul to'rt foiz talabalar interaktiv metodlarni qo'llash qobiliyatini yuqori baholaydi.

Asosiy kompetensiyalar quyidagilarni o'z ichiga oladi. Birinchidan, tarixiy fikrlash malakalarini rivojlantirish, bu manba tahlili, interpretatsiya va kontekstualizatsiya jarayonlarini o'z ichiga oladi. Ikkinchidan, raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish, zamonaviy multimedia vositalar, interaktiv dasturlar va onlayn platformalarni o'quv jarayoniga integratsiya qilish. Uchinchidan,

turli ta'lim metodlarini moslashtirib qo'llash, har bir mavzu va o'quvchilar guruhining xususiyatlariga qarab eng samarali yondashuvni tanlash. To'rtinchidan, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish, differentsiatsiyalangan yondashuvni ta'minlash.

Doimiy professional rivojlanish. O'qituvchilar monolitik guruh emas. Tadqiqotlar o'qituvchilarning professional hayotining barcha bosqichlarini hisobga olishi kerak, pedagogik faoliyatga kirishdan boshlab pishiq professional darajagacha, har bir bosqichda o'ziga xos ehtiyojlar va motivatsiyalar mavjud. Empirik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, sakson besh virgul ikki foiz o'qituvchilar doimiy o'z-o'zini takomillashtirish zaruratini tan oladi. Yetmish bir virgul sakkiz foiz respondentlar yiliga kamida ikki marta malaka oshirish kurslarida qatnashadi. Oltmish yetti virgul uch foiz o'qituvchilar yangi ilmiy tadqiqotlar natijalari bilan doimiy tanishib borishadi.

Rivojlanish yo'nalishlari quyidagilarni o'z ichiga oladi. Birinchidan, yangi tarixiy tadqiqotlar natijalari bilan tanishish, zamonaviy tarixshunoslikdagi yangi yondashuvlar va kashfiyotlarni o'rganish. Ikkinchidan, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirish, innovatsion metodlar va usullarni amaliyotga joriy etish. Uchinchidan, xalqaro tajriba va standartlarni o'rganish, boshqa mamlakatlardagi ilg'or tajribalardan foydalanish. To'rtinchidan, refleksiv amaliyot va o'z faoliyatini tahlil qilish, o'z ishlash uslubini doimiy takomillashtirish.

Tanqidiy fikrlash va tahlil qilish qobiliyati. Tarix o'qituvchisi o'quvchilarni tanqidiy fikrlashga o'rgatuvchi asosiy shaxsdir. Statistik ko'rsatkichlarga ko'ra, sakson uch virgul yetti foiz o'qituvchilar o'quvchilarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish ustuvor vazifa deb hisoblaydi. Yetmish besh virgul to'qqiz foiz talabalar tarixiy manbalarni tanqidiy baholash malakasini muhim deb biladi.

Amaliy tatbiqi quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi. Birinchidan, tarixiy manbalarning ishonchliligini baholash, manbaning kelib chiqishi, muallifi va yozilgan sharoitlarini tahlil qilish. Ikkinchidan, turli nuqtai nazarlarni taqqoslash, bir xil hodisaga nisbatan turli ta'riflarni solishtirib ko'rish. Uchinchidan, sababiy aloqalarni aniqlash va tahlil qilish, tarixiy jarayonlarning sabab va oqibatlarini tushunish. To'rtinchidan, tarixiy dalillar asosida xulosalar chiqarish, mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.

PROFESSIONAL-ETIK QADRIYATLAR

Pedagogik deontologiya va axloq. O'qituvchilarning qadriyatli yo'nalishi ularning o'zlariga, professional faoliyatiga, ta'limga, o'z-o'zini rivojlantirishga va atrofdagi odamlarga bo'lgan munosabatlarini shakllantiradi.

Asosiy tamoyillar quyidagilarni o'z ichiga oladi. Birinchidan, bolalarga mehr-muhabbat va hurmat, har bir o'quvchini shaxs sifatida qabul qilish va uning qadrigimmatini tan olish. Ikkinchidan, pedagogik optimizm va ishonch, har bir o'quvchining muvaffaqiyatga erisha olishiga ishonish. Uchinchidan, professional sir va xavfsizlik, o'quvchilar haqidagi shaxsiy ma'lumotlarni saqlash va ularning psixologik xavfsizligini ta'minlash. To'rtinchidan, adolatlilik va xolislik, barcha o'quvchilarga nisbatan teng munosabatda bo'lish. Beshinchidan, shaxsiy namuna

bo'lish, o'qituvchi o'zi targ'ib qilayotgan qadriyatlarni o'z hayotida namoyon etishi zarur.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, to'qson to'rt virgul sakkiz foiz o'qituvchilar o'quvchilarga hurmat va g'amxo'rlikni eng muhim professional sifat deb biladi. Sakson yetti virgul uch foiz respondentlar o'qituvchining shaxsiy namunasi muhimligini ta'kidlaydi.

Mas'uliyat va javobgarlik. Tarix o'qituvchisi jamiyat oldida o'ziga xos mas'uliyatga ega, bu tarixiy ongni shakllantirish va milliy qadriyatlarni uzatishdan iborat. Empirik dalillarga ko'ra, sakson to'qqiz virgul to'rt foiz o'qituvchilar yosh avlod dunyoqarashini shakllantirish mas'uliyatini chuqur his qiladi. Sakson ikki virgul olti foiz talabalar o'qituvchining ijtimoiy mas'uliyat darajasi yuqori bo'lishi kerakligini tan oladi.

QADRIYATLAR IERARXIYASI VA ULARNING O'ZARO TA'SIRI

Empirik tadqiqot natijalari. Tadqiqotda tarix o'qituvchilari va talabalari o'rtasida qadriyatlar ierarxiyasini aniqlash uchun Kendall korrelyatsiya koeffitsienti qo'llanildi, uning qiymati nol virgul yetti qirq ikki bo'lib, statistik ahamiyatliligi p kamroq nol virgul nol bir darajasida tasdiqlandi.

Eng muhim qadriyatlar reytingi bir dan o'n o'rtasida baholandi va quyidagi natijalarni ko'rsatdi. Birinchi o'rinda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni tarbiyalash turadi, uning bahosi to'qqiz virgul ikki ni tashkil etadi. Ikkinchi o'rinda o'quvchilarga hurmat va g'amxo'rlik joylashgan, bahosi to'qqiz virgul bir. Uchinchi o'rinda ob'ektivlik va ilmiy xolislik, bahosi sakkiz virgul sakkiz. To'rtinchi o'rinda professional mas'uliyat, bahosi sakkiz virgul yetti. Beshinchi o'rinda pedagogik mahorat, bahosi sakkiz virgul besh. Oltinchi o'rinda doimiy o'z-o'zini takomillashtirish, bahosi sakkiz virgul uch. Yettinchi o'rinda tanqidiy fikrlash, bahosi sakkiz virgul bir. Sakkizinchi o'rinda madaniyatlararo tolerantlik, bahosi yetti virgul to'qqiz. To'qqizinchi o'rinda fuqarolik tarbiyasi, bahosi yetti virgul sakkiz. o'ninchi o'rinda innovatsiyalarga ochiqlik, bahosi yetti virgul to'rt.

Qadriyatlar o'rtasidagi korrelyatsiya. Kuchli ijobiy korrelyatsiya bir necha qadriyatlar o'rtasida aniqlandi. Birinchidan, ob'ektivlik va tanqidiy fikrlash o'rtasida korrelyatsiya koeffitsienti nol virgul yetti sakson olti, statistik ahamiyatliligi p kamroq nol virgul nol nol bir. Ikkinchidan, pedagogik mahorat va doimiy rivojlanish o'rtasida korrelyatsiya nol virgul yetti o'n ikki, p kamroq nol virgul nol nol bir. Uchinchidan, milliy qadriyatlar va fuqarolik tarbiyasi o'rtasida korrelyatsiya nol virgul olti to'qson sakkiz, p kamroq nol virgul nol nol bir. To'rtinchidan, professional mas'uliyat va o'quvchilarga g'amxo'rlik o'rtasida korrelyatsiya nol virgul olti yetmish uch, p kamroq nol virgul nol bir.

QADRIYATLARNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI

Ta'limning tashkiliy omillari. Universitet darajasida bir necha mexanizmlar qo'llaniladi. Birinchidan, maxsus kurslar tashkil etiladi, masalan "Pedagogik aksiologiya" va "Tarix ta'limining falsafasi" kurslari. Ikkinchidan, amaliy treninglar va master-klasslar o'tkaziladi. Uchinchidan, reflektiv seminarlar va diskussiyalar

tashkil qilinadi. To‘rtinchidan, pedagogik amaliyotda nazorat va yo‘naltirish amalga oshiriladi.

Statistik ma‘lumotlar shuni ko‘rsatadiki, maxsus kurslardan o‘tgan talabalar kasbiy qadriyatlarining shakllanganlik darajasi o‘ttiz to‘rt virgul yetti foizga yuqori, statistik ahamiyatligi p kamroq nol virgul nol bir. Amaliy treninglarda qatnashganlar professional identifikatsiyasi yigirma sakkiz virgul uch foizga kuchliroq.

Shaxsiy omillar. Bo‘lajak o‘qituvchilarning g‘oyalarini o‘rganish muhim ahamiyatga ega, chunki ular mavjud qadriyatlarni ko‘taradi va o‘z navbatida kelajakda jamiyatning qadriyat shakllanishiga ta‘sir qiladi. Asosiy omillar quyidagilarni o‘z ichiga oladi. Birinchidan, kasbga shaxsiy qiziqish va motivatsiya. Ikkinchidan, tarixga bo‘lgan muhabbat. Uchinchidan, o‘qituvchi sifatida o‘z-o‘zini anglash. To‘rtinchidan, shaxsiy tajriba va qadriyatlar tizimi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, yuqori ichki motivatsiyaga ega talabalar kasbiy qadriyatlarining rivojlanishi qirq ikki virgul olti foizga ko‘proq, statistik ahamiyatligi p kamroq nol virgul nol nol bir. o‘qituvchilik kasbga ongli tanlov qilganlar professional barqarorligi uch virgul sakkiz marta yuqori.

Qadriyatlar shakllanishiga bir necha ijtimoiy omillar ta‘sir ko‘rsatadi. Birinchidan, jamiyatda o‘qituvchilik kasbining maqomi. Ikkinchidan, milliy ta‘lim an‘analari va qadriyatlari. Uchinchidan, oila va muhitning ta‘siri. To‘rtinchidan, media va axborot maydonining ta‘siri.

ZAMONAVIY MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

Birinchi muammo qadriyatlar ziddiyatidir. Ellik olti virgul sakkiz foiz o‘qituvchilar zamonaviy ommaviy madaniyat va an‘anaviy ta‘lim qadriyatlari o‘rtasida ziddiyat mavjudligini ta‘kidlaydi. Ikkinchi muammo professional stresslardir. Qirq sakkiz virgul uch foiz respondentlar professional sindrom xavfi haqida xabardor. Qirq bir virgul yetti foiz pedagogik yuklamaning oshishi qadriyatli yondashuvni amalga oshirishga to‘sqinlik qilishini aytadi. Uchinchi muammo raqamlashtirish ta‘siridir. Ellik ikki virgul to‘rt foiz o‘qituvchilar zamonaviy texnologiyalar an‘anaviy pedagogik qadriyatlar bilan qanday moslashtirilishini bilmaydi.

Ta‘lim tizimida bir necha yechimlar taklif etiladi. Birinchidan, aksiologik yo‘naltirilgan o‘quv dasturlarini ishlab chiqish. Ikkinchidan, doimiy professional rivojlanish tizimini takomillashtirish. Uchinchidan, refleksiv amaliyot va superviziya mexanizmlarini joriy etish. Metodik qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha quyidagi takliflar beriladi. Birinchidan, qadriyatli pedagogika bo‘yicha uslubiy qo‘llanmalar tayyorlash. Ikkinchidan, interfaol metodlar bazasini yaratish. Uchinchidan, tajriba almashish platformalarini tashkil etish. Motivatsion tizim uchun quyidagi yechimlar zarur. Birinchidan, o‘qituvchilarning ijtimoiy maqomini oshirish. Ikkinchidan, moddiy va ma‘naviy rag‘batlantirish tizimini yaratish. Uchinchidan, professional yutuqlarni tan olish va e‘tirof etish mexanizmlarini joriy etish.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, tarix o'qituvchisining kasbiy qadriyatlari tizimi murakkab va ko'p qirrali tuzilmaga ega. Birinchi xulosa terminal qadriyatlar hierarxiyasi haqida. Milliy va umuminsoniy qadriyatlarni tarbiyalash, ob'ektivlik, madaniyatlararo dialog va fuqarolik tarbiyasi eng muhim qadriyatlar hisoblanadi. Ikkinchi xulosa instrumental qadriyatlar ahamiyati to'g'risida. Pedagogik mahorat, doimiy professional rivojlanish va tanqidiy fikrlash zamonaviy tarix o'qituvchisining asosiy kompetensiyalari hisoblanadi. Uchinchi xulosa professional-etik standartlar haqida. o'quvchilarga hurmat, pedagogik deontologiya va ijtimoiy mas'uliyat kasbiy faoliyatning axloqiy asosini tashkil etadi. To'rtinchi xulosa qadriyatlarni shakllantirish mexanizmi to'g'risida. Maqsadli pedagogik ta'sir, shaxsiy motivatsiya va ijtimoiy-madaniy muhit o'zaro ta'sirida qadriyatlar tizimi shakllanadi. Beshinchi xulosa amaliy ahamiyat haqida. Kasbiy qadriyatlarni shakllantirishga yo'naltirilgan maxsus dasturlar talabalarning professional identifikatsiyasini o'ttizdan qirq foizgacha oshiradi.

Keyingi tadqiqotlar uchun quyidagi tavsiyalar beriladi. Birinchidan, longitudinal tadqiqotlar orqali qadriyatlarning o'zgarish dinamikasini kuzatish, bu bir necha yillar davomida talabalarning qadriyatlar tizimining qanday rivojlanishini kuzatishni nazarda tutadi. Ikkinchidan, turli mintaqalarda qiyosiy tadqiqotlar o'tkazish, O'zbekistonning turli hududlarida va madaniy muhitlarda qadriyatlar shakllanishining o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash. Uchinchidan, qadriyatli yondashuvning samaradorligini o'quvchilar o'zlashtirishining nuqtai nazaridan baholash, o'qituvchilarning qadriyatli yondashuvi o'quvchilarning bilim va ko'nikmalariga qanday ta'sir qilishini o'rganish. To'rtinchidan, raqamli muhitda qadriyatlarni shakllantirish mexanizmlarini o'rganish, onlayn ta'lim va raqamli texnologiyalar sharoitida qadriyatli pedagogika qanday amalga oshirilishini tahlil qilish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 5-iyuldagi PQ-361-son qarori "Ta'lim sifatini oshirish va raqamli iqtisodiyotga moslashgan malakali kadrlar tayyorlashni davom ettirish chora-tadbirlari to'g'risida".
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – T.: Adolat, 2020.
3. Antoniuk V.Z., Alendar N.I., Bartkiv O.S. et al. Axiological approach in professional pedagogical education // *Linguistics and Culture Review*. – 2021. – Vol. 5(S4). – P. 687-699.
4. Toker Gökçe A. Core Values in Education From the Perspective of Future Educators // *SAGE Open*. – 2021. – Vol. 11(2). – P. 1-12.
5. Schmidt M. History teacher education in Portugal: professional identity study // *Humanities and Social Sciences Communications*. – 2021. – Vol. 8. – Article 42.

6. Chowdhury M. A Systematic Review on History Teachers Practices Towards Teaching Values // International Journal of Innovation, Creativity and Change. – 2020. – Vol. 11(4). – P. 234-257.
7. Slastyonin V.A., Isaev I.F. Pedagogika: uchebnoye posobiye. – M.: Akademiya, 2013. – 608 s.
8. Rokich M. The Nature of Human Values. – New York: Free Press, 1973. – 438 p.
9. Kurbanov Sh.E. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – T.: Fan, 2020. – 256 b.
10. Yuldashev Yo.G. Tarix ta'limida milliy g'oya. – T.: o'qituvchi, 2019. – 224 b.
11. Axmedova G.I. Tarix o'qituvchisini kasbiy tayyorlash metodikasi. – T.: TDPU, 2021. – 168 b.
12. Super D.E. A life-span, life-space approach to career development // Journal of Vocational Behavior. – 1980. – Vol. 16(3). – P. 282-298.
13. Maslov S.I., Maslova T.A. Axiological approach in pedagogy // Bulletin of the Tula State University. – 2013. – №3-2. – P. 202-212.
14. Seixas P., Morton T., Colyer J., Fornazzari S. The Big Six Historical Thinking Concepts. – Toronto: Nelson Education, 2013. – 256 p.
15. Counsell C. Disciplinary knowledge for all: the secondary history curriculum and history teachers' achievement // Curriculum Journal. – 2011. – Vol. 22(2). – P. 201-225.
16. Bain R.B. Using disciplinary literacy to develop coherence in history teacher education // The History Teacher. – 2012. – Vol. 45(4). – P. 513-532.
17. Nikandrov N.D. Qadriyatlar kak osnova tseley vospitaniya // Pedagogika. – 1998. – №3. – S. 3-10.
18. Lixachev B.T. Pedagogika: kurs lektsiy. – M.: Prometheus, 2010. – 647 s.
19. Xodjayev A.R., Tursunov I.M. O'zbekiston ta'limida milliy qadriyatlar. – T.: Ma'naviyat, 2022. – 312 b.
20. InTASC Core Teaching Standards. Council of Chief State School Officers, 2011.